

Peaminister Andrus Ansipi sõnavõtt holokaustis hukkunud Eesti juutide memoriaali “Mälestusgalerii” avamisel 27. jaanuaril 2012 Eesti Juudi Kogukonna keskuses Tallinnas

Ekstsellentsid,

lugupeetud juudi kogukonna esimees ja liikmed,

daamid ja härrad!

Mul on au viibida teie hulgas Eesti peaministrina ning olla tunnistajaks holokaustis hukkunud Eesti juutide mälestusgalerii avamise juures. Mõistan ja jagan seda leina ja valu, mida on teie kogukonnale põhjustanud holokaust. Täna avatav galerii jäädvustab koletute inimsusvastaste kuritegude 974 ohvri mälestust. See tähendab 974 traagilist saatust, ligi tuhandet meie kaasmaalast, väikese Eesti jaoks tervet kogukonda.

Eesti juudi kogukonna traditsioonid päätsid Teises maailmasõjas need, kel õnnestus Saksa okupatsiooni eest põgeneda, või need üksikud, kes kurjuse kiuste ning heade kaasmaalaste abiga suutsid holokausti Eestis üle elada. Täna kuulub neile meie kõigi tänu.

Täna on leinapäev, kuid mitte ainult. Täna on aeg mõelda sügavamalt ka headuse ja kurjuse üle. Väikese rahvana on eestlased alati mõistnud juutide kannatusi ja pidanud kalliks juutide sõprust. Hindame kõrgelt meie juudi kogukonna panust Eesti Vabariigi sünni-, taassünni- ja eduloos – alates juudi vabatahtlikest Eesti rahvaväes Vabadussõjas

kuni Eestile kuulsust ja edu toonud kultuuri- ja majandustegelasteni.

Omaltpoolt on iseseisev Eesti riik püüdnud alati teha kõik endast oleneva, et ka meie juudi kogukonnale oleksid kindlustatud rahvuskultuurilised õigused. See põhimõte pandi kirja juba 1918. aastal Eesti Vabariigi sünniakti, meie iseseisvusmanifesti.

Üldteada on fakt, et Eesti on maailma esimene riik, kus kehtestati juudi vähemuse kultuuriautonomia. Huvitav on märkida, et just täna 27. jaanuaril (1925) toimus Riigikogu suures saalis asjalik debatt menetletava „Vähemusrahvuste kultuuriomavalitsuste seaduse“ eelnõu üle. Istungit juhatas Riigikogu esimees Jaan Tõnisson, sõnavõttudega esinesid nii Konstantin Päts kui teised meie hilisemad poliitikaklassikud. Seadus võeti vastu juba mõne nädala pärast, 12. veebruaril. Ja kui võimalus oli avatud, siis meie juudi kogukond tegi juudi kultuuriomavalitsuse Eestis ka reaalselt teoks (1926. aastal).

Tolle aktiga valati juriidilisse keelde teadmine, mida eestlased tegelikult sisimas kogu aeg on teadnud. Nimelt meie kui väikerahva arusaam teistest kultuuridest. See on tervemõistlik arusaam, millele Euroopa tervikuna aga alles pärast totalitaarrežiimide hävitustööd tasapisi jõudis. Kui Eesti vabanes ja taastas oma iseseisvuse, siis avanes võimalus taastada ka normaalsed vähemusrahvuste kultuuriautonomia suhted. Esimene taasiseseisvuse aegne Riigikogu võttis juba 1993. aastal vastu vastava seaduse, mis taas avab sõnaselgelt võimaluse juudi kultuuriomavalitsusele Eestis. Tunnustan siin tööd, mis on teinud Eesti Juudi Kogukond. Üheks tähelepanuväärsemaks teetähiseks oli kindlasti sünagoogi avamine – juba viie aasta eest! – siinsamas Karu tänavas, mis koostoimes kogu keskusega suure eduga tegutsenud on. Edu edaspidiseks! Olen kindel,

et seda edu ja üksteisemõistmist ei suuda väärata ei kurjus ega hoolimatus; ei ükski provokaator, kollane meedia ega välisriigi poliititehnoloog.

Nii rõhutan veelkord, et totalitaarsete režiimide kuriteod on aegumatud, neil pole mingit õigustust ning Eesti on need üheselt hukka mõistnud. Kinnitan teile, et Eesti valitsusel ei ole mingisugust kavatsust hinnata kellegi teeneid Eesti Vabariigi ees või jagada vabadusvõitlejate tiitleid, lähtudes mundritest, mida keegi on kandnud.

Daamid ja härrad. Juudid ja juutide kultuur on vabas Eestis olnud alati kindlal, enesestmõistetaval kohal. Me peame enesestmõistetavalt ka enda (s.o eesti) omadeks selliseid suuri teadlasi nagu semiootik Juri Lotman, judaist Lazar Gulkowitsch ning lugupeetud folklorist ja orientalist professor Isidor Levin, kelle kohalviibimine täna siin meile kõikidele suureks auks on.

Soovin Eesti Juudi Kogukonnale palju jõudu oma tulevastes ettevõtmistes – ikka meie kõigi ühise Eesti Vabariigi hüvanguks.

Langetan pea 974 inimelu ees.

Täna tähelepanu eest!